

2005 - 2 - Juni

BIBSYS Brukermøte i Bodø

Brukermøtet i Bodø er brakt vel i havn. Nesten 300 brukere av BIBSYS sine produkter og tjenester hadde tatt veien til Bodø. Det var et tett program med rådsmøte, styremøte, fellesmøte, temamøter og referansegruppemøter.

Teknisk gikk arrangementet meget godt. Hotellet, både møterom og teknisk utstyr, fungerte utmerket som konferansehotell og medførte at dette var ett av de enkleste arrangementer BIBSYS så langt har gjennomført.

Tilbakemeldinger fra deltakerne tyder også på at temaene som ble presentert, både på fellesmøtet og temamøtene, traff rimelig godt. Vi har fått mange nyttige tilbakemeldinger og vil ta dette med oss inn i vårt daglige arbeid med å gjøre produktene og tjenestene bedre. Takk alle sammen for mange nyttige bidrag.

Referater og innlegg er lagt ut på nettsida for brukermøtet:

www.bibsys.no/vaarmoter/vaarmote05/vaarmote05.html

Rune Brandshaug

BIBSYS-nytt er et informasjonsblad for brukere av BIBSYS' produkter og tjenester, og utgis fire ganger i året.

Trykt opplag: ca. 1500.

Utgiver: BIBSYS, Roy Gundersen (direktør)

Ansvarlig redaktør: Hege Johannesen

Redaktør: Anita Øynes

BIBSYS Brukermøte i Bodø	1
Systemoppdateringer	3
BIBSYS Ask	4
BIBSYS Ask versjon 1 – status og prioriteringer	4
BIBSYS Ask versjon 2 – ny kravspesifikasjon	5
Navnet BIBSYS Ask	6
Nytt om Nettportal	8
Felles løft for elektronisk publisering	9
Automatisering av fjernlån	11
Lisensadministrasjon i eAdmin	12
Elektronisk fakturering	12
Lånekortet	13
Få oversikt over avtaler og pakker for nettdokumenter	15
Status for BIBSYS ForskDok	16
Nytt(ig) fra Brukerstøtte	19
Leverandørenes e-postadresser	19
Nytt om MARC-felt 856 og kopikatalogisering	20
Sikrere oppkobling	20
Nytt(ig) fra redaktøren av BIBSYS Emneportal	21
BIBSYS Brukermøte – inntrykk fra deltakere	23

Systemoppdateringer

BIBSYS foretar vanligvis fire ordinære systemoppdateringer per år. I tillegg gjennomføres ved behov egne systemoppdateringer for større prosjekter. Vårens to systemoppdateringer har vært 14. mars og 13. juni.

Det som foreløpig er planlagt satt i drift ved høstens systemoppdateringer er:

- BIBSYS Ask versjon 2. Se egen artikkel.
- Ny registreringsklient til BIBSYS ForskDok. ForskDok registrering kommer i mer brukervennlig grensesnitt og støtter import av poster fra ITAR, samt avlevering av statistikk over vitenskapelige publikasjoner til DBH.
- Utvidelse av eAdmin med vekt på lisensadministrasjon. Dette er et prosjekt i samarbeid med ABM-utvikling. Se egen artikkel.
- Nye funksjoner for import og eksport. Disse vil benyttes i BIBSYS Ask 2, og også benyttes til forbedring av interne importrutiner.
- Oppgradering av z39.50 server, slik at denne blir mer stabil og får større kapasitet.
- Forbedring av sikkerheten omkring utskrifter til web.
- Innføre mulighet for Nasjonalbibliotekets Pliktkontor til å heftemotta plikteksempelret for NB Oslo.

- Forbedre rutiner omkring lagring av historikk i dokumentlevering.
- Noen endringer i forbindelse med reviderte språkkoder.

For informasjon om mindre endringer og feilrettinger, se systemoppdateringssida:

www.bibsys.no/bibfaglig/systoppd.php

Sigrid Smedsrud

BIBSYS Ask

BIBSYS Ask versjon 1 – status og prioriteringer

*Rune Brandshaug presenterer BIBSYS Ask på
BIBSYS Brukermøte i Bodø*

Etter at første versjon av BIBSYS Ask ble satt i drift i midten av mars, har vi mottatt mange tilbakemeldinger, både ros og ris. Tusen takk til alle dere som har gitt oss tilbakemeldinger, enten direkte eller via BIBSYS Meldingssystem.

Mest ros har vi fått for det nye grensesnittet, den grafiske utformingen og enklere egenfornyning, samt for den gjennomgående flerspråkligheten (bokmål, nynorsk, samisk og engelsk). Muligheten for samsøking i flere av BIBSYS' databaser har også falt i smak hos flere, til tross for at dette ikke fungerte optimalt fra første stund (og fortsatt har et forbedringspotensial).

Takk til referansegruppe Søk

Prosessen frem til BIBSYS Ask versjon 1

har vært lang, fra høsten 2000 til i dag. Vi ønsker å takke referansegruppe Søk for deres vedvarende gode innsats. Medlemmene har vært flinke til å tenke fremover og sette sluttbrukerne i fokus ved utarbeidelsen av kravspesifikasjonen for versjon 1. Referansegruppen har vist stort engasjement til tross for at kravene til produktet har blitt endret underveis, fra et søkegrensesnitt mot Bibliotekbasen (som delvis resulterte i BibSøk Nett september 2001), til en nett-/søkeportal som skulle erstatte BIBSYS ZSøk (og søke mot "hele verden"), til et søkegrensesnitt mot alle BIBSYS' databaser. Ønskene om å kunne legge til flere søkekilder er imidlertid ikke skrinlagt (se artikkelen "BIBSYS Ask versjon 2 – ny kravspesifikasjon").

Veien videre

Videre arbeid med BIBSYS Ask versjon 2 vil bli høyt prioritert her i BIBSYS. Vi har selvfølgelig som mål at BIBSYS Ask skal bli et mye bedre produkt enn det dagens BibSøk Nett er. BibSøk Nett blir fjernet ca. 6 måneder etter at BIBSYS Ask er en fullgod erstatter. Dere vil få beskjed når vi starter nedtellingen. Det er ønskelig at dere fortsatt viser engasjement og rapporterer inn feil og mangler, men suppler heller eksisterende meldinger i BIBSYS Meldingssystem med kommentarer, framfor å registrere en ny melding som omhandler det samme.

Timo Brøyn

BIBSYS Ask versjon 2 – ny kravspesifikasjon

BIBSYS Ask har blitt møtt med stor interesse blant våre brukere. Dette har også avdekket at dagens versjon har en del mangler. En ny versjon er under planlegging og vil bli utviklet i løpet av andre halvår 2005. BIBSYS Ask vil da fullt ut kunne ta over for BibSøk Nett som fases ut.

Det verste som kan skje ved lanseringen av et nytt produkt er at det blir møtt med likegyldighet. Det har BIBSYS Ask sluppet. Diskusjonen har gått høyt, og vi har fått klare tilbakemeldinger om hva som er bra, og hva som bør forbedres. Det er fint, mange takk til alle dere som har sendt oss rapporter enten direkte eller via BIBSYS Meldingssystem.

Noen av de mindre manglene har vi rettet og satt i drift i løpet av våren. Vi ser også at vi må planlegge en større oppdatering. Derfor har vi startet arbeidet med å lage kravspesifikasjoner til det vi har kalt BIBSYS Ask versjon 2. Kravspesifikasjonene skal vi gjøre ferdig før vi tar sommerferie, mens selve utførelsen skjer til høsten. Utrullingsdato er ikke fastlagt, den vil avhenge av hvor omfattende arbeidet blir, men vi satser på at det vil skje i løpet av året.

Ny eksportfunksjon

De viktigste utvidelsene av BIBSYS Ask blir å innlemme alle nødvendige funksjoner som fins i BibSøk Nett, men

ikke i BIBSYS Ask. Spesielt gjelder dette eksportfunksjoner. BIBSYS Ask vil få mulighet for eksport av poster til MARC, Dublin Core, RIS og BibTex. (RIS er formatet som brukes av referansehåndteringsverktøyene Reference Manager, Procite og EndNote.)

Mer kontekst- og brukertilpasning

Videre vil vi se på muligheten for bedre tilpassete skjermer både for søking og visning. Det betyr at man kan få en søkeskjerm tilpasset musikk-søk, ForskDok-søk og tidsskrift-søk. Kanskje vi til og med får laget skjermer som du kan tilpasse selv etter egen smak og i form av personlig profil. Dette kan løse problemet med motstridende ønsker. For eksempel ønsker noen at dokid skal være med ved visning, mens andre mener dette bare er forvirrende.

Flere potensielle krav

Her er noen flere punkter som vurderes i arbeidet med kravspesifikasjonen:

- Hamsun-bibliografien og BIBSYS Galleri gjøres tilgjengelig for søking.
- Støtte for søkeprotokollene SRW/SRU (viktig for å kunne legge til nye søkekilder).
- Enda bedre støtte for spesialtegn (utvidet Unicode-støtte).
- Redigerknapp for poster i BIBSYS Emneportal.
- Emnekart (topic maps) i BIBSYS Ask.
- Tesaurussøk.

- Rangering av trefflista etter relevans.
- Egenreservering.
- Ny søkemotor.

Tilbakemeldinger fra brukere

Under BIBSYS brukermøte i Bodø, ved referansegruppemøtet for søk, ble BIBSYS Ask grundig diskutert. Referatet¹ gir viktige innspill som vi kommer til å ta med oss i arbeidet med kravspesifikasjonene. Det samme gjelder meldinger i BIBSYS Meldingssystem. Så langt råd er, vil vi prøve å ta hensyn til de ønskene som er kommet fram.

Kravspesifikasjonene vil bli sendt på høring til alle referansegruppene. BIBSYS Ask er et program som alle kommer i kontakt med, derfor vil vi at alle referansegruppene gir uttrykk for hva de syns.

Jan Erik Kofoed

¹<http://www.bibsys.no/vaarmoter/vaarmote05/RefRefSok.htm>

Navnet BIBSYS Ask

"Ask skal barnet hete", bestemte vi i desember i fjor, og etter et rekordlangt svangerskap så barnet dagens lys i januar. Vi valgte å finne et nytt og (i vår tradisjon) ubrukt navn. Ingen grunn til oppkalling etter gamle forfedre, (jfr. min (usignerte) artikkel i BIBSYS-nytt 2004-4 med referanser til skjeggete patriarker og amish-folk ...).

"Men hvorfor i all verden Ask?", lurer noen på. Vi har valgt Ask fordi det gir mulighet for rike og gode assosiasjoner. Her skal dere få noen av dem:

- Ask er navn på et solid og godt tre (*Fraxinus excelsior*). Det er i norsk tradisjon mye brukt som emnetre blant annet til ski og økseskaft. Avkok av ask har også vært tillagt helbredende virkning, selv om dette er heller tvilsomt. Vær på vakt mot etterligninger: Ikke glem historien om kona som skulle kjøpe ask for å få fart på den slappe mannen sin, men som fikk hengepil i stedet ...
- Ask er i følge norrøn mytologi navnet på den første mannen laget av et stykke ved av ask, som Odin blåste liv i. Samtidig ble den første kvinnen, Embla, skapt av et annet stykke ved, alm denne gangen. Faktisk har BIBSYS brukt Embla som et internt arbeidsnavn for BIBSYS Emneportal. Den observante har kanskje sett at

adressen til veiledningssidene er <http://www.bibsys.no/embla/>. Hvorvidt Embla blir et offisielt produktnavn gjenstår å se. Men det er ingen tvil om at norrøn mytologi er en rik kilde til spennende navn.

Verdenstreet *Yggdrasil* kan kanskje være Bibliotekbasen. Opp og ned *Yggdrasil* piler ekornet *Ratatosk* og formidler beskjeder. *Ratatosk* kan derfor være et utmerket navn på BIBSYS Meldingssystem. Mer om norrøn mytologi kan dere finne på Wikipedia:

http://nn.wikipedia.org/wiki/Norrønn_mytologi

- Ask er et godt innarbeidet internasjonalt ord. Et søk i Google på "ask" gir 278 000 000 treff. Ordet ask er godt innarbeidet i andre søketjenester som 'Ask Jeeves', og for ikke å snakke om 'Ask Dr. Ruth'. Uten overhodet å ta opp konkurransen med disse, må vi kunne fastslå at 'BIBSYS Ask' befinner seg i et fargerikt og populært selskap.
- For dem som liker akronymer, gir Ask flere muligheter. For dem med duskelue og immatrikuleringsbevis klinger kanskje *Akademisk SøkeKlient* godt. De mindre ambisiøse syns kanskje a-en bør stå for *alminnelig* eller *allmenn*.

I vårt demokratiske sinnelag lar vi deg selv bestemme hvilken fortolkning du liker best, eller la være å fortolke hvis du ikke finner noen du liker.

At navnet Ask er brukt utallige ganger før, gjør ikke noe. Det fulle navnet *BIBSYS Ask* er entydig. (Det at vi her tilsynelatende har valgt en kinesisk navneform med etternavn før fornavn er ikke tilsiktet.)

Uansett navn og fortolkning håper vi at Ask vokser opp til en flink og livskraftig pjukk. Allerede til høsten vil han gjennomgå en betydelig omvandling og framstå som BIBSYS Ask versjon 2. Kravspesifikasjoner er under utarbeidelse og vil bli sendt alle referansegruppene til høring i løpet av juni 2005.

Jan Erik Kofoed

Nytt om Nettportal

Nettportal var et hett tema på BIBSYS Brukermøte i Bodø. Her er en kort statusrapport for Nettportal-prosjektet.

Universitetenes bibliotekportaler

Universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø åpnet sine bibliotekportaler den 2. mai. Gjennom disse portalene kan man nå søke i flere BIBSYS-databaser, f.eks. Bibliotekbasen og ForschPub-basene. BIBSYS har også samarbeidet med universitetene med å legge til rette for lenketjenester som brukes av SFX, for eksempel lokalisering i Bibliotekbasen, kopi- og lånebestilling til BIBSYS-bibliotek og videresøking i BIBSYS Ask. Vi registrerer at disse portalene foreløpig brukes i svært liten grad til å søke i BIBSYS-basene, noe som betyr at brukerne ikke har endret sine vaner. Vi regner med at dette vil endre seg til høsten, når det nye semesteret starter, og universitetsbibliotekene får fart på sine informasjons- og opplæringsaktiviteter.

Nettportal for alle BIBSYS-bibliotek

Anbudsprosessen startes i det øyeblikk dette skrives. Anbudsfristen er satt til 12. august og kunngjøring vil komme i Norsk Lysingsblad.

Brukerne viste stor interesse for temaet nettportaler på BIBSYS Brukermøte i Bodø. Se referat fra temamøtet med lenker til presentasjon:

www.bibsys.no/vaarmoter/vaarmote05/RefTemaNettportal.html

Ellers har BIBSYS-bibliotekene i varierende grad meldt sin interesse for å delta i nettportal-samarbeidet. Ved utsending av anbudsdokumentene er det 33 av institusjonene som har gitt intensjonserklæring om å delta. Det er verdt å merke seg at den gruppen som viser størst interesse, er de statlige høgskolene, hvor 18 av 25 høgskoler har sagt ja. Det er imidlertid en forutsetning for hele anskaffelses- og etableringsprosessen at det skal være mulig å melde seg på samarbeidet på et seinere tidspunkt.

Våre tidsplaner legger opp til en lansering av nettportalen ved årsskiftet 2005/2006.

Ole Husby

Felles løft for elektronisk publisering

Mange av institusjonene som deltar i BIBSYS-samarbeidet er involvert i elektronisk publisering. Resultatene samles i institusjonelle arkiv og skal gjøres tilgjengelig både for de enkelte brukerne og leverandører av søketjenester. Institusjonene kan spare store ressurser på å samle seg om en felles løsning. Noen av høgskolene er i ferd med å gjøre dette i samarbeid med BIBSYS, og de ønsker at flere slutter seg til.

De fire eldste universitetene har valgt fire ulike løsninger for sine institusjonelle arkiv: UiO har fått utviklet DUO, UiB har utviklet BORA, NTNU har sluttet seg til et svensk samarbeid som heter DiVA og UiTø har utviklet MUNIN. Alle disse systemene er utmerket på sin måte, men at alle institusjoner lager sine egne varianter er altfor ressurskrevende. Det er bakgrunnen for at noen av høgskolene har tatt kontakt med hverandre for å se på muligheten for å utvikle en felles løsning. Fire av disse, høgskolene i Agder, Bodø, Hedmark og Østfold møttes 12. mai i år for å diskutere et felles prosjekt. I tillegg har også høgskolene i Telemark, Lillehammer, Molde samt UMB uttrykt interesse for et slikt prosjekt. BIBSYS er også invitert til å delta.

En felles løsning for elektronisk

publisering kan omfatte disse elementene:

- Bygge på et eksisterende system (ikke egenutvikling).
- Tilpasse systemet slik at det støtter:
 - Kommunikasjon med Bibliotekbasen, ForskDok, FRIDA, NORA o.a.
 - URN og NBs URN-tjeneste
 - Open Access
 - Utvidede tjenester basert på OAI-PMH
 - Adgangskontroll basert på FEIDE
 - Standardisert metadataformat
 - Dublin Core, MARC21, MODS eller annet
 - Strukturerte dokumenter
 - TEI, DOCBOOK mfl.
 - Forfatterstøtte

Det er altså ikke nødvendig eller ønskelig å utvikle et helt nytt system. Det er fullt mulig å bruke et ferdig system og tilpasse dette. Noe tilsvarende har også UiB og UiTø gjort. BORA bygger på DSpace (open source) fra MIT, og MUNIN bygger på LOCKSS fra Stanford University. DiVA er særlig interessant. Det er et system utviklet ved universitetet i Uppsala og brukes av 10 universitet i Sverige, samt NTNU og Universitetet i Århus.

En grov tidsplan for et felles prosjekt kan se slik ut:

- FASE 1
 - Opprette prosjektgruppe med deltakere fra institusjonene (sommeren 2005)
 - Utarbeide kravspesifikasjoner (høsten 2005)
 - Vurdere ferdige løsninger, bl.a. de som brukes av universitetene (høsten 2005)
- FASE 2
 - Velge system, implementere (vinteren 2006)
 - Lage tilpasninger til eksisterende systemer og funksjoner for datautveksling (våren 2006)

Finansiering av utviklingsprosjektet kan skje gjennom egeninnsats og direkte midler fra de deltakende partene. I fase 1 er det naturlig med stor egeninnsats, men også behov for noe innleid hjelp, spesielt prosjektleder. I fase 2 er det nødvendig med større innslag av innleid hjelp. Dette er gunstig siden 2005-budsjettet for deltakerne i stor grad er bundet opp, mens man har mulighet for å få fase 2 inn i neste års budsjetter. Belastningen for hver enkelt deltaker blir også mindre jo flere som deltar i samarbeidet. Kostnadene for hver enkelt vil uansett bli mindre enn om man skulle laget sitt eget system. Dette gjelder både opprettelse av systemet og drift av det. Driften kan finansieres ved å opprette en ny separatfinansiert tjeneste i BIBSYS.

Det er viktig å finne løsninger som

bygger på åpne standarder. Dette gjelder ikke minst dataformat og kommunikasjonsprotokoll. Et system det er høyst aktuelt å kommunisere med er NORA (Norwegian Open Research Archives). NORA er et system som utvikles i samarbeid mellom de fire eldste universitetene samt fem høgskoler. NORA skal opprette en søkbar database med metadata fra institusjonelle arkiv i Norge. Metadata-formatet er ukvalifisert Dublin Core, og NORA skal høste data vha. av protokollen OAI-PMH. (Se artikkelen Open Access og Open Archives i BIBSYS-nytt 2005-1.) NORA er også interessert i samarbeid med andre institusjoner og ønsker blant annet data levert fra BIBSYS. BIBSYS har allerede etablert en OAI-tjener som kan benyttes for høsting av data til NORA.

På BIBSYS Brukermøte arrangerte vi et temamøte om elektronisk publisering. Arne Jakobsson (UiO) holdt foredrag om DUO og NORA, Marianne Moe (NTNU) hadde en presentasjon av DiVA og undertegnede fortalte om BIBSYS sine erfaringer og tanker. Den store interessen for temamøtet viser at tida er moden for å finne fram til felles tiltak og løsninger innen elektronisk publisering og institusjonelle arkiv. Presentasjoner og referat fra temamøtet er tilgjengelig på BIBSYS nettsted:

www.bibsys.no/vaarmoter/vaarmote05/vaarmote05.html#motepapirer

Arbeidet med en felles løsning for institusjoner knyttet til BIBSYS er i gang. De fire høgskolene som møttes 12. mai har dannet en arbeidsgruppe. Leder er

Klaus Jøran Tollan, Høgskolen i Hedmark. Arbeidsgruppa vil gjerne ha kontakt med andre interesserte og tar gjerne i mot gode forslag til det videre arbeidet.

Jan Erik Kofoed

Automatisering av fjernlån

Etter initiativ fra universitetsbibliotekene i Oslo og Trondheim, har BIBSYS nå startet opp et prosjekt for å automatisere fjernlånsprosessene både i BIBSYS Biblioteksystem og i bibliotekenes interne fjernlånsrutiner. Det er nå utarbeidet et prosjektmandat med følgende mål:

- Forenkle og gjøre bestillingsrutiner sikrere for låntaker/bestiller.
- Valg av leveringsbibliotek (eierbibliotek) skjer ut fra oppsatte prioriteringslister hos bestillerbibliotek.
- Effektiv videresending av bestillinger fra BIBSYS Biblioteksystem til andre systemleverandører både nasjonalt og internasjonalt.
- Utvidet dialog med låntaker om de forpliktelser og muligheter vedkommende har.

En ser for seg flere nytteverdier av prosjektet, for eksempel å:

- sikre at låntaker får riktig dokument så raskt som mulig;

- gjøre bestillingsprosessen så effektiv som mulig internt på bibliotekene (både bestillerbibliotek og eierbibliotek);
- overføre kunnskap fra bibliotekarene til BIBSYS Biblioteksystem slik at systemet selv kan utføre oppgaver;
- ressursbesparing gjennom automatisk behandling og videresending av litteraturbestillinger fra bibliotekenes egne brukere slik at manuell bestillingsbehandling reduseres til et nødvendig minimum.

Prosjektet vil bli gjennomført i to faser. I første fase vil vi utarbeide en kravspesifikasjon, mens i fase to vil vi implementere løsningene i BIBSYS Biblioteksystem. Første fase vil bli gjennomført i 2005.

Det er opprettet en prosjektgruppe med representanter fra UBO, UBiT, Høgskolen på Lillehammer og BIBSYS. Svein Bjerken (BIBSYS) er prosjektleder. Det vil også bli etablert en referansegruppe.

Rune Brandshaug

Lisensadministrasjon i eAdmin

Prosjektet *Lisensadministrasjon av fellesavtaler* er delvis finansiert av ABM-Utvikling. Prosjektet hadde oppstart i mars 2005 og er planlagt avslutta 1. desember 2005.

Formålet med prosjektet er å utvide eAdmin sin funksjonalitet og betre produktet sin støttefunksjon i det administrative arbeidet rundt lisensar. Endringane forenkler arbeidet med dataimport og -eksport på grunnlag av lisensar.

Etter planen skal ein testversjon vere klar i starten av siste kvartal.

Jan-Erik Garshol

Elektronisk fakturering

Flere av universitetene og høyskolene har det siste halvåret tatt i bruk elektroniske fakturasystem. Utgangspunktet for å ta i bruk et fakturasystem, er å forenkle prosessen med fakturabehandling og få bedre oversikter og kontroll av fakturabehandlingen. Dette frigir ressurser til andre oppgaver.

Nye elektroniske faktuarasystemer innebærer endring i fakturabehandlingen for bibliotekene. Alle fakturaer til det enkelte bibliotek skal sendes til et sentralt fakturamottak, hvor fakturaen skannes inn i det nye fakturasystemet. Innføring av fakturasystem medfører også noen endringer i arbeidsoppgaver for den enkelte ansatte på biblioteket. Det er naturligvis ønskelig å få overført fakturaer elektronisk, og i løpet av sommeren/høsten vil dette realiseres for de første leverandørene.

I BIBSYS Biblioteksystem medfører endringene at informasjon som fakturaadresse, bestillerkode og evt. bestillers navn, kommer med på brev (EDI, e-post og fysiske brev) som sendes leverandørene, dette for å oppnå at leverandørene sender fakturaene til riktig fakturaadresse og at bestillerkode og evt. bestillers navn kommer med på fakturaen.

Fakturaene registreres fremdeles i BIBSYS Biblioteksystem, fordi pris er nødvendig for budsjettfunksjonene.

BIBSYS vurderer derfor mulighetene for å importere fakturadata fra fakturasystemene og inn i BIBSYS Biblioteksystem. Dette vil spare bibliotekansatte for manuell registrering av fakturadata. Noen bibliotek bruker ikke faktura- og budsjettfunksjonene i BIBSYS Biblioteksystem, og for disse er det ikke nødvendig å importere fakturadata.

For nye bibliotek som skal ta i bruk et fakturasystem, er det viktig at biblioteket involveres tidlig i prosessen ved egen institusjon. Leverandørene må ha tid på seg for nødvendige endringer av data som skal med på fakturaene og tilpasse at originalfakturaene ikke lenger skal sendes direkte til biblioteket. I tillegg kommer endringene i BIBSYS Biblioteksystem. Bibliotek som har planer om å ta i bruk et elektronisk fakturasystem, kan ta kontakt med BIBSYS Brukerstøtte for å få gjort nødvendige endringer i BIBSYS Biblioteksystem.

Mer informasjon om faktura-behandlingen ved bibliotekene vil komme i neste nummer av BIBSYS-nytt.

Mona-Lise Pedersen

Lånekortet

Fra slutten av juni 2005 kan alle bibliotek i Norge ta i bruk Lånekortet. Hensikten med Lånekortet er å gjøre hverdagen litt enklere for låntakere som benytter flere bibliotek eller skifter bosted ofte. Her gir vi noen tips til hvordan BIBSYS-bibliotekene kan forholde seg til Lånekortet i oppstartsfasen.

Så fort som mulig bør alle bibliotek ta standpunkt til hvordan og i hvilken grad biblioteket skal ta i bruk Lånekortet. Uansett grad av bruk, må utlånspersonalet sette seg inn i ordningen, for å kunne ekspedere eksterne låntakere med Lånekortet.

Bestill Lånekortet

Fra slutten av juni kan BIBSYS-bibliotek reservere kortnummer hos Nasjonalbiblioteket. Selve Lånekortet bestilles hos bibliotekets kortleverandør.

Tilby Lånekortet til alle nye låntakere

Vi ønsker at biblioteket skal tilby Lånekortet til alle nye låntakere, slik at det kan brukes på andre bibliotek. Gamle lånekort kan kastes, eller brukes parallelt.

Nye studentkort kan også fungere som Lånekortet etter avtale med studentregistrene (FS/MSTAS/Banner) og de som produserer studentkort).

Låntakers valg ved registrering

Låntakeren bestemmer selv om han vil benytte Lånekortet på mer enn ett bibliotek. Dersom låntakeren ønsker å bruke Lånekortet på flere bibliotek, må han akseptere at persondata lagres i et felles register ved Nasjonalbiblioteket. Fødselsnummer må da også registreres. Det er avklart med Datatilsynet at dette er tillatt.

Hva med eksterne låntakere?

Når eksterne låntakere med Lånekortet oppsøker ditt bibliotek, kan du registrere låntakeren i BIBSYS Biblioteksystem med Lånekortets nummer.

Mer informasjon

For mer informasjon, se:

- Nettsida ”Innføring av Lånekortet”:
www.bibsys.no/webmnytt/felles-laane-kort-oppstart.html
- Lånekortet Brukerhåndbok:
www.bibsys.no/handbok/laane-kort/laane-kort.htm

Erling Fossan

Få oversikt over avtaler og pakker for nettdokumenter

Oppdaterte oversikter over alle avtaler og pakker registrert i eAdmin, blir nå produsert hver natt. Oversiktene viser hvilke bibliotek som har abonnement på de enkelte avtaler og pakker. Oversiktene er tilgjengelige på BIBSYS nettsted via menyen *Bibliotekfaglig/Moduler/Nettdokumenter*:

oup	E-tidsskrift	Oxford University Press journals	UBMB (tc)	169	000046 2004-09 (165)
ovid	E-tidsskrift / Fulltekstbase	Ovid	HIAK (xk)	0	
			HIST (ux)	0	
			HSH (xa)	0	
			UBIS (ur)	0	
proque	E-tidsskrift / Bibliografiske	PCI Full Text (UBTØ - c)	UBTØ (c)	0	
proque	E-tidsskrift	ProQuest (mange pakker)	HBO (ud)	2001	000337 (Ca 470)
					000057 2004-06 (548)
					000058 2004-04 (2167)
					000335
					000330 2004-06 (249)
					000336
proque	E-tidsskrift	ProQuest ABI inform	HBO (ud)	1499	000047 2004-04 (1493)
			HIH (xf)	1493	

Utsnitt av oversikten over **avtaler** (<http://www.bibsys.no/bibfaglig/eltid/avtaler.html>)

Data er hentet: 2005-05-22						
Levid	Innhold	Pakkenavn	Pakke oppd	Ant titler	Bibliotek	Antall dokid (abonn)
acs	E-tidsskrift	ACS American Chemical Society	2004-05	(42)	UBMB (tc)	44
					UBTØ (c)	0
					UMN (n)	44
					UBIT (a)	43
amedas	E-tidsskrift	American Medical Association (AMA)	2004-09	(10)	RADIUM (zk)	10
bioone	E-tidsskrift	BioOne	2004-11	(69)	UBMB (tc)	75
blamun	E-tidsskrift	BlackwellSynergy HSS	2004-08	(330)	HBO (ud)	413
					UBIS (ur)	414
					HVE (xd)	414
					UBIT (a)	404

Utsnitt av oversikten over **pakker** (<http://www.bibsys.no/bibfaglig/eltid/pakker.html>)

At dataene ikke er komplette, innebærer at tallene for antall abonnement kan vise null (0) selv om biblioteket har pakken registrert i Bibliotekbasen. I oversikten er det lenke direkte til beskrivelse av avtale og pakke i eAdmin.

I tillegg kan du selv bestille liste over titler i de enkelte avtalene og pakkene via menyen *Andre Tjenester/Bibliotekbasen Lister og statistikk*.

Erling Fossan

Status for BIBSYS ForskDok

Registreringsaktivitet i ForskDok-basene

Ved utgangen av 2004 hadde 46 institusjoner inngått avtale med BIBSYS om bruk av BIBSYS ForskDok. 41 av disse er institusjoner i universitets- og høyskolesektoren, dvs. institusjoner som hvert år skal rapportere resultater i form av vitenskapelige publikasjoner til Utdannings- og forskningsdepartementet.

Alle institusjoner som bruker BIBSYS ForskDok, registrerer i ForskPub, databasen for publikasjoner og andre resultater av FoU-arbeid. Bruken av ForskPro, databasen for pågående og avsluttede FoU-prosjekter, varierer både mellom institusjonene og innen den enkelte institusjon. Dette kan først og fremst forklares med at det ikke foreligger sentrale krav til dokumentasjon av aktiviteter, kun til resultater.

I 2004 ble det registrert 21.289 nye poster i ForskPub. 37 % av disse er arbeider med publiseringsår 2004. Hittil i 2005 (pr. 30. mai) er det registrert 8.565 nye poster i ForskPub. Av disse postene

har 74 % publiseringsår 2004. Dette betyr at av 14.219 ForskPub-poster med publiseringsår 2004, ble hele 55 % registrert allerede i 2004. For 2002-publikasjonene var dette tallet 41 %, mens tallet for 2003-publikasjonene var 46 %. Dette viser at en økende andel av postene blir registrert i ForskPub samme året som arbeidet blir publisert.

Avlevering av data om vitenskapelig publisering fra ForskPub til DBH hos NSD

For de institusjonene som bruker BIBSYS ForskDok, har BIBSYS sørget for at data om vitenskapelig publisering i 2004 er levert til Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) hos Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD). Det som er avlevert er statistikkdata, ikke bibliografiske data.

Definisjonene av vitenskapelig publisering og hvilke kriterier som skal benyttes ved avlevering av data til DBH, er gitt i UHR-rapporten 'Vekt på forskning – Nytt system for dokumentasjon av vitenskapelig publisering' (november 2004). Av denne framgår det at vitenskapelig publisering omfatter tre publikasjonsformer:

- Vitenskapelig monografi
- Vitenskapelig artikkel i antologi
- Vitenskapelig artikkel i periodika eller serier

For at en publikasjon skal kunne telle som vitenskapelig publisering, må den i tillegg være publisert i en vitenskapelig publiseringskanal. Dette innebærer at publiseringskanalen må finnes i et av de to autoritetsregistrene for vitenskapelige publiseringskanaler i ITAR (Import-Tjeneste og AutoritetsRegistre), dvs. enten i autoritetsregisteret over vitenskapelige ISSN-titler (tidsskrifter og serier) eller i autoritetsregisteret over vitenskapelige ISBN-titler (utgivere). Disse autoritetsregistrene er utarbeidet av nasjonale fagorganer. NSD har fra 2005 fått ansvaret for drift og vedlikehold av ITAR. For bokpubliseringer gjelder at lærebøker eller bøker for allmennmarkedet ikke skal telle med, selv om de er publisert av en utgiver som finnes i autoritetsregisteret over vitenskapelige ISBN-titler. For oversiktsartikler og bokanmeldelser publisert i tidsskrifter som finnes i autoritetsregisteret over vitenskapelige ISSN-titler, er det gitt mer utfyllende definisjoner for hva som skal telle eller ikke.

I ForschPub-basen i BIBSYS ForschDok er de ulike resultattypene inndelt i et stort antall kategorier. Disse framstår som en blanding av publikasjonsformer og publikasjonskanaler. De fleste kategoriene i ForschPub er for publikasjonsformer/-kanaler som ikke tilfredsstillere definisjonene av

vitenskapelig publisering. For å unngå å måtte vurdere alle poster med publiseringsår 2004 mht. avlevering av data til DBH, valgte BIBSYS å avgrense arbeidet til bestemte ForschPub-kategorier. De kategoriene som ble valgt, var de vi vurderte som sannsynlige mht. å finne poster som tilfredstilte definisjonene av vitenskapelig publisering. Institusjonene som bruker BIBSYS ForschDok fikk informasjon om dette arbeidet og om hvilke kategorier i ForschPub vi ville sjekke i brev av 18. februar 2005.

Alle poster i de aktuelle ForschPub-kategoriene ble merket etter hvert som de ble gjennomgått av oss. Alle poster som i tillegg ble antatt å tilfredsstillere kravene til vitenskapelig publisering, ble merket med kode for publiseringskanal hentet fra det aktuelle autoritetsregisteret. For artikler i tidsskrifter og serier var kriteriet at publiseringskanalen fantes i autoritetsregisteret over ISSN-titler. For bokpubliseringer var kriteriene både at publiseringskanalen fantes i autoritetsregisteret over ISBN-titler, og at det ikke dreide som om en lærebok eller en bok for allmennmarkedet. Dette siste hadde vi som regel ikke forutsetninger for å vurdere, det ble overlatt til den enkelte institusjon å avgjøre. BIBSYS gjorde ingen rettinger i postene i ForschPub, bortsett fra at manglende ISBN eller ISBN ble lagt inn ved at dette ble hentet fra autoritetsregisteret. Den enkelte institusjon måtte derfor selv gjøre de korrigeringer som var nødvendige for at en post i feil ForschPub-kategori eller med mangelfulle opplysninger om publiseringskanal kunne bli merket mht.

avlevering til DBH. Vi var også avhengige av tilbakemeldinger fra institusjonene om bokpublikasjoner som ikke tilfredstilte kravene til vitenskapelig publisering. For at institusjonene skulle få adgang til å kontrollere og godkjenne det arbeidet vi gjorde, mottok den enkelte institusjon to lister fra oss: En liste over poster vi antok tilfredstilte kravene til vitenskapelig publisering, og en liste vi antok ikke tilfredstilte disse kravene. Dersom det var poster som ikke kunne godkjennes pga. mangelfulle opplysninger om publiseringskanal var dette særskilt angitt i lista. Begge typer lister ble sendt ut to ganger, og begge ganger ble det satt en frist for tilbakemelding til oss mht. endringer.

Den løsningen for sjekking og merking av data i ForskPub før avlevering av statistikk til DBH som ble benyttet 2004-publikasjoner, kan kun betraktes som en midlertidig løsning for dette ene året. Hovedårsaken til at vi valgte en slik midlertidig løsning var at de nye kriteriene for vitenskapelig publisering først forelå i november, mens registreringen av data i ForskPub startet opp allerede i januar. Vi antok derfor at den samlede ressursinnsatsen ville bli mindre ved at vi bisto i prosessen. Ved avlevering av 2005-publikasjoner til DBH, vil vi forholde oss mer direkte til ITAR. Dette krever at vi får på plass et nytt registreringssystem for ForskDok-basene. Inntil dette er på plass, kan registrering av data foregå i dagens system. De institusjonene som bruker BIBSYS ForskDok vil få direkte informasjon fra oss om endringer i

registreringspraksisen.

Hege Johannesen

Nytt(ig) fra Brukerstøtte

Leverandørenes e- postadresser

På årets referansegruppemøte for Akkvisisjon var felles leverandørregister en av sakene. Referansegruppa har gode erfaringer med det nye leverandørregisteret, men ser at mange er usikre på bruken av feltene for felles leverandørinformasjon, spesielt leverandørenes e-postadresser.

Regelen for registrering i leverandørregisteret:

Hvis du med sikkerhet vet at e-postadressen til en leverandør gjelder for bare ditt bibliotek, registrerer du den som lokal informasjon (PF6 L-Inf). I alle andre tilfeller skal du registrere e-postadressen under fellesinformasjon (PF12 F-Bmå).

E-postadresser i leverandørregisteret er fellesinformasjon på samme måte som tittel og forfatter er fellesdata i bibliografiske poster. Det er alles ansvar å registrere og vedlikeholde disse opplysningene. Etter at felles leverandørregister ble satt i drift i desember 2004, har det vært en del forvirring rundt dette, og nå har vi mange leverandører uten e-postadresser under fellesinformasjon. Adressene ligger i stedet som lokal

informasjon. Dette gir unødvendig dublering av data og hindrer at andre nyter godt av arbeid som er gjort. En e-postadresse som noen vet fungerer, og som ikke bare gjelder lokalt, er en *felles* e-postadresse.

BIBSYS og referansegruppa for Akkvisisjon oppfordrer bibliotekene til dugnad på registrering av e-postadresser. Neste gang du er inne på en leverandør som mangler felles e-postadresse, og du har en adresse som fungerer: Oppdater fellesinformasjonen! Samtidig sletter du e-postadressen fra skjermen for lokal informasjon. I den lokale skjermen skal det være bare lokale data.

For detaljert beskrivelse av funksjonene i leverandørregisteret, se brukerhåndboka for Leverandørregisteret.

Ingrid Mogset

Nytt om MARC-felt 856 og kopikatalogisering

Ved kopikatalogisering fra LC-brønn eller via kommandoen *nykop,url*, følger nå 856-lenker automatisk med til registreringsskjermen. Når posten kopieres, får du følgende beskjed:

NB: Nettlenke følger med kopieringen, og kan redigeres med PF4 Nett. Trykk en tast for å fortsette.

Vi anbefaler at du sjekker lenken og evt. redigerer via PF4:

- Dersom posten er hentet fra LC-brønn, bør du angi om lenken representerer fulltekst, innholdsfortegnelse, beskrivelse eller annet.
- Dersom posten er hentet via *nykop,url*, bør du sjekke om lenken trenger redigering eller ikke.

Merk muligheten for å angi leverandør på selve lenken, som vil sette tydeligere lenketekst på nettlenken i BIBSYS Ask og BibSøk Nett.

Vi beklager at denne løsningen ikke var på plass allerede ved systemoppdateringen i desember 2004.

Erling Fossan

Sikrere oppkobling

Er du og biblioteket ditt opptatt av sikkerhet? Har du kanskje hørt at Telnet er en avlyttbar protokoll? Eller er du av lokale tekniske årsaker tvunget til å benytte BIBSYS Biblioteksystem i nettleser og dermed også Internet Explorer? Da er kanskje PuTTY noe for deg!

De fleste BIBSYS-bibliotekene bruker i dag programmet NetTerm for å kople seg opp mot BIBSYS Biblioteksystem. De resterende kopler seg til BIBSYS Biblioteksystem via nettleser, noe som krever Internet Explorer (fra *Andre tjenester/Biblioteksystem via web*). Begge disse løsningene har sine fordeler og ulemper. Nettleserløsningen er sikrere mot avlytting, men har en del svakheter. Noen BIBSYS-bibliotek må faktisk bruke denne fordi institusjonen de tilhører ikke tillater bruk av Telnet (NetTerm).

NetTerm har noen nyttige finesser som f.eks. såkalte *SmartButtons*. Det store problemet med NetTerm er at den støtter kun den nokså foreldede protokollen Telnet, som overfører all data i klar tekst. Dette betyr at dersom noen klarer å avlytte en bibliotekars forbindelse til BIBSYS Biblioteksystem, kan både brukernavn, passord og andre sensitive opplysninger komme i uvedkommendes hender. I dag er nettverksutstyr og internettforbindelser såpass avanserte at det kreves spesiell kunnskap og programvare for å utføre slik "avlytting", men risikoen er der. Derfor har vi utarbeidet en løsning der all data

overføres kryptert ved hjelp av protokollen *SSH*, slik at avlytting av forbindelsen blir meningsløst.

Ettersom NetTerm kun støtter Telnet, anbefaler vi å laste ned og installere et program som støtter SSH (Secure Shell). Det finnes mange slike på markedet, men vi har valgt å tilpasse og gjøre tilgjengelig et gratis program som heter "PuTTY". For mer informasjon om PuTTY og hvordan ta i bruk en sikrere oppkopling mot BIBSYS Biblioteksystem, se våre nettsider:

<http://www.bibsys.no/teknisk/ssh>

Daniel Buchmann

Nytt(ig) fra redaktøren av BIBSYS Emneportal

Hvorfor BIBSYS Emneportal? Dette spørsmålet ble blant annet stilt på BIBSYS Brukermøte i Bodø. Svaret ble ganske enkelt; hva er alternativet? BIBSYS Emneportal er et samarbeidsprosjekt hvor kompetansepersoner (i fagredaksjoner) registrerer og kvalitetssikrer nettressurser på vegne av fellesskapet. Nettressursene gjøres tilgjengelige via søk og navigering i emnehierarkiet.

Ingvild Kongsbakk (BIBSYS)

Fagredaksjonsseminar i vår

Aktiviteten og arbeidet som gjøres i fagredaksjonene er viktig for kvalitet og aktualitet i innholdet i BIBSYS Emneportal. Derfor ble det i april arrangert seminarer for fagredaksjonene. De som deltok på seminarene fikk

anledning til å komme med innspill og kommentarer til planene for BIBSYS Emneportal, samt å komme med innspill til saker de mener bør gjøres noe med. I tillegg ble det satt av tid til arbeid og vedlikehold av nettressurser og emnehierarkiet.

Vi ønsker flere medlemmer i fagredaksjonene

Flere fagredaksjoner trenger flere medlemmer. Rekruttering av kompetansepersoner er derfor viktig i arbeidet med BIBSYS Emneportal. Ved å dele arbeidet mellom flere, fordeles ressursene, og innholdet i BIBSYS Emneportal blir mer fullstendig og kan erstatte lokale lenkesamlinger. På den måten sparer bibliotekene ressurser og unngår at alle sitter og gjør den samme jobben.

Ta kontakt med:

ingvild.kongsbakk@bibsys.no

Videre arbeid og fokus

For å gjøre BIBSYS Emneportal mer funksjonell for sluttbrukerne vil BIBSYS i løpet av 2005 utvikle søkefunksjonen. Det skal legges til rette for indeksering av ressursene som registreres i BIBSYS Emneportal, slik at ressursene vil være tilgjengelige via fulltekstsøk.

Bedre søkefunksjonalitet vil gjøre innholdet i BIBSYS Emneportal tilgjengelig for sluttbrukerne i langt større grad enn det er mulighet for i dag. For at sluttbrukere og bibliotekansatte skal være bevisst på BIBSYS Emneportal, er det viktig med utstrakt markedsføring.

BIBSYS Emneportal bør være en naturlig del av brukeropplæring og referansesituasjonen.

Ingvild Kongsbakk

BIBSYS Brukermøte – inntrykk fra deltakere

Direktøren på strandhogg

Kari-Anne Røisgård, Norges Banks bibliotek

Når jeg kaster et blick på programmet for BIBSYS Brukermøte i Bodø, slår det meg at BIBSYS er mye mer enn et biblioteksystem. I tillegg til møter om katalogisering og fjernlån har jeg mulighet til å lære mer om bl.a. portaler, Chat, forskningsdokumentasjon, Google og SFX. BIBSYS har faktisk blitt så mye mer at det arrangeres egne seminarer om hva BIBSYS egentlig er og hva BIBSYS

egentlig bør gjøre. Og det kan jammen trenes, for alle vil at BIBSYS skal gjøre enda mer.

*Sverre Magnus E. Joki (BIBSYS) orienterer om
Chat og webforum*

BIBSYS er unikt i den forstand at en så stor del av fag- og forskningsbibliotekene i Norge deler en og samme katalog. Etter hvert deler vi også leverandører, og med det nye felles lånekortet som kommer, deler vi snart lånere. Men vi nøyter oss ikke med det: Vi vil ha et enda bedre og mer automatisert fjernlån, vi vil at våre elektroniske bok- og tidsskriftpakker helst skal spasere umerkelig inn og ut av BIBSYS Biblioteksystem, og vi vil motta elektroniske fakturaer som skal legge seg pent inn i systemet. Alt dette kommer selvfølgelig i tillegg til at vi ønsker oss et helt nytt grensesnitt for hele BIBSYS Biblioteksystem basert på en helt ny teknologisk plattform. Vi skulle gjerne sett nye nettsider med ny design og ny struktur, og jammen snakker noen om en ny nettportal. Det ser ut som om vi har

nok å snakke om på neste års møte også...

Christine Rostgaard, UBO

Fellesmøtet

Det er sjuende gang jeg deltar på BIBSYS Brukermøte. Statusgjennomgangen av Rune Brandshaug ga forståelse for at det skjer mye i BIBSYS-kontorene i Trondheim. Det var mange bra foredrag resten av dagen også. Jeg vil spesielt framheve Nina Karlstrøms innlegg om "Effektiv dokumentlevering" og Magnus Enger som snakket om "googlifisering".

Nina Karlstrøm (UBO)

Magnus Enger(HBO)

Det sosiale

Besøket på HBO imponerte. Lekker design med brukerfunksjonalitet i fokus.

Lars Bauna (HBO) ønsker velkommen til omvisning på det nye høyskolebiblioteket.

Fra venstre: Sissel S. Knudsen (UBO), Kari Seeberg (HHE), Anette Munthe (UBO), Eli Hegna (UBO)

Stilige stoler på HBO!

Festmiddagen om kvelden var en god blanding av hyggelige mennesker, deilig mat og bra underholdning. Baren i 13.

etasje med fantastisk utsikt til hele Bodø m/omegn satte et fint punktum for dagen.

Temamøter

Jeg hadde valgt meg ut møte nummer 3, ”Effektivt fjernlån og utlån”, før lunsj. Prosjektet med Automatisering av fjernlånsbestillinger er spennende. Ove Bruvold la fram to alternative muligheter for automatisering, det første ganske drastisk ala det danske ”bogen til døren”. Alternativ to var ikke så drastisk, men likevel med store effektiviseringsmuligheter for de fleste bibliotek.

Etter lunsj hadde jeg valgt meg ut møte nummer 8, ”Administrasjon og behandling av nettdokumenter”, ledet av Timo Brøyn. Innen dette feltet skjer det en rivende utvikling. Mye av jobben min går med til arbeid med elektroniske ressurser, og jeg er selvfølgelig spent på hva Metalib og SFX vil få og si for mitt daglige arbeid.

Høydepunktet

Onsdag kveld opplevde jeg brukermøtets høydepunkt: Havrafting! Det var en fantastisk opplevelse som jeg kan leve lenge på! Vi var ca. 50 påmeldte som ble ikledd flytedresser og kledelige plastikkbriller. Vi ble fordelt på fire gummibåter og suste deretter ut på havet.

Hege Johannesen (BIBSYS) kledd for havrafting

Opp Saltstraumen

Strandhogg med rekekos

Etter å ha opplevd de sterke kreftene i Saltstraumen og sett havørn, gjorde vi strandhogg på Sandhornøy der vi spiste reker og koste oss i finværet. Hjemturen over Saltfjorden gikk altfor fort.

Takk for et bra brukermøte i Bodø!

Hilsen Christine

